

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Лазаренка Максима Ігоровича «Регулювання діяльності транснаціональних корпорацій в аграрному секторі національної економіки», яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Здобувач Лазаренко Максим Ігорович виконав в повному обсязі Індивідуальний план освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Освітня складова програми в обсязі 42 ECTS кредитів виконана в повному обсязі. яка включала цикл загальної підготовки 19 кредитів, цикл фахової підготовки 23 кредити (6 кредитів — нормативні компоненти, 12 кредитів вибіркові компоненти, 5 кредитів педагогічна практика). Здобувач успішно склав іспити і заліки, передбачені навчальним планом.

У процесі навчання здобувач набув усіх компетентностей – теоретичних знань, вмінь і навичок, визначених Стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 051 «Економіка», затверджено та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 10.05.2022 р. № 424.

Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковим керівником д.е.н., професором Гриценко А. А. з часу його призначення.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження

Глобалізаційні процеси кінця ХХ – початку ХХІ століття зумовили формування нового економічного середовища, у межах якого міжнародні потоки товарів, капіталу, технологій та інформації визначають розвиток національних економік. Одним із ключових суб'єктів глобальної економіки стали транснаціональні корпорації, які концентрують значні фінансові, виробничі та інтелектуальні ресурси й активно впливають на структуру міжнародного поділу праці та конкурентоспроможність держав.

Для України дослідження діяльності транснаціональних корпорацій є особливо актуальним у контексті трансформації національної економіки та інтеграції у світовий економічний простір. Великі корпоративні структури сприяють залученню інвестицій, модернізації виробництва, впровадженню інновацій та підвищенню продуктивності, однак водночас можуть посилювати економічну залежність держави, впливати на внутрішню конкуренцію та створювати ризики для економічної безпеки. У зв'язку з цим важливого значення набуває вдосконалення механізмів державного регулювання діяльності транснаціональних корпорацій.

Особливої уваги потребує аграрний сектор національної економіки, який є стратегічно важливим для України та характеризується високою інвестиційною привабливістю для транснаціонального капіталу. Дослідження особливостей взаємодії транснаціональних корпорацій з аграрним сектором дозволяє оцінити їхній вплив на соціально-економічний розвиток держави, рівень продовольчої безпеки та конкурентоспроможність вітчизняного виробництва. Це зумовлює необхідність розроблення ефективних підходів до регулювання діяльності транснаціональних корпорацій з урахуванням національних економічних інтересів.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація Лазаренко М. І. виконана в межах планової науково-дослідної теми кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Радикальна невизначеність як імператив інституційних трансформацій господарської системи» (номер державної реєстрації 0124U001667). У межах зазначеної теми дисертантом особисто проаналізовано властивості еволюції глобального регуляторного середовища транснаціональних корпорацій в контексті радикальної невизначеності.

4. Особистий внесок дисертанта в отримання наукових результатів.

Наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає в наступному:

вперше:

– запропоновано концептуальну модель державного регулювання діяльності ТНК, що інтегрує аналітичне забезпечення та механізми державного управління з метою зміцнення економічної безпеки. Модель передбачає системний моніторинг і оцінку загроз, їх прогнозування та визначення стратегічних пріоритетів розвитку. Визначальну роль відіграє держава як координатор процесів планування, реалізації та контролю управлінських рішень. Забезпечується адаптивність системи через механізми зворотного зв'язку та орієнтацію на превентивне реагування;

– обґрунтовано концепцію інституційної архітектури партнерства держави і ТНК у сфері АПК, що базується на стратегічній взаємодії суб'єктів. Державне регулювання трактується як полісистемний механізм ідентифікації, систематизації та раннього виявлення загроз. Концепція формує аналітичну основу для прогнозування ризиків і визначення інструментів їх нейтралізації. Це забезпечує впровадження превентивних заходів для підвищення стійкості аграрного сектору.

удосконалено:

– науково-концептуальні засади формування системи інституційного регулювання економіки, що передбачають поєднання протекціоністських механізмів державної політики з принципами сталого розвитку. Акцент зроблено на оцінюванні ефективності регуляторного впливу у сфері економічної безпеки та розвитку методичних підходів до моніторингу глобалізаційних викликів. Це

забезпечує формування стратегічних орієнтирів державного регулювання економічної безпеки;

– класифікацію транснаціональних аграрних компаній шляхом інтеграції критеріїв форм взаємодії, галузевої спеціалізації та рівня локалізації виробництва. Такий підхід дозволяє більш комплексно оцінити їх роль у забезпеченні стійкості внутрішнього ринку. Запропонована класифікація створює підґрунтя для впровадження диференційованих інструментів державного регулювання;

– підхід до оцінювання впливу діяльності ТНК на розвиток аграрного сектору, що базується на комплексному врахуванні глобалізаційних і локалізаційних ефектів. Передбачено ідентифікацію ключових каналів впливу, зокрема інвестиційно-технологічних, ринкових та інституційних. Це дозволяє обґрунтовувати вибір диференційованих регуляторних інструментів залежно від рівня інтеграції ТНК у національну економіку.

дістали подальшого розвитку:

– підхід до трактування сутності ТНК як автономних інституційних центрів постіндустріальної глобальної економіки, що поєднують виробничі та регуляторні функції. Обґрунтовано їх здатність до «експорту інститутів» і формування власних стандартів та цифрових екосистем. Це розширює розуміння їх ролі та акцентує на необхідності інституційної адаптації державного регулювання;

– теоретико-методичні засади аналізу взаємодії ТНК і національної економіки на основі синергетичної парадигми. Виявлено нелінійний характер впливу ТНК та можливість виникнення кумулятивних ефектів у розвитку аграрного сектору. Обґрунтовано, що ефективне державне регулювання сприяє формуванню позитивного синергетичного ефекту та підвищенню стійкості економіки;

– підхід до оцінювання ефективності участі ТНК в аграрному секторі через інтеграцію макро- та мікроекономічних показників. Це дозволяє виявляти дисбаланси між фінансовими результатами корпорацій і їхнім впливом на розвиток галузі та сільських територій. Запропонований підхід формує основу для вдосконалення регуляторної політики та застосування диференційованих стимулів.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на теоретично-методологічних засадах економічної науки, а саме інтеграції системно-еволюційного, інституційного, структурно-функціонального підходів, узагальненні поглядів та ідей провідних вітчизняних і зарубіжних учених, використанні системи загальнонаукових і спеціальних методів. У роботі здійснено аналіз значного обсягу статистичних даних науково-дослідних установ, міжнародних організацій, державної служби статистики України. Загалом наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими та доказовими.

6. Практичне значення отриманих результатів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони дозволили розвинути наукові уявлення, щодо:

- змісту та етапів інституціоналізації діяльності транснаціональних корпорацій як ключових суб'єктів аграрного сектору національної економіки;
- властивостей системи регулювання діяльності ТНК, її інструментарію, складових елементів та механізмів впливу на аграрний ринок;
- особливостей партнерської моделі взаємодії як конструктивної норми співпраці ТНК та національних агровиробників, а також факторів її впровадження;
- сучасних чинників та викликів розвитку інститутів регулювання транснаціонального капіталу в умовах глобальних трансформацій;
- розвитку національної моделі інституційної архітектури регулювання діяльності ТНК в аграрній сфері.

Викладені в роботі теоретико-методологічні підходи, положення та розробки можуть бути використані Міністерством аграрної політики та продовольства України при вирішенні проблем відновлення та розвитку аграрного сектору шляхом інтеграції запропонованої системної моделі регулювання та інституційної архітектури партнерства у державну інвестиційну політику.. Об'єднані територіальні громади, можуть застосовувати матеріали роботи при формуванні програм залучення прямих іноземних інвестицій та налагодженні співпраці з транснаціональними компаніями у питаннях соціальної відповідальності бізнесу, розвитку місцевої інфраструктури та підтримки малих і середніх підприємств через кластерні ініціативи.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Результати дослідження у достатній мірі опубліковані у 3 одноосібних статтях здобувача у фахових наукових виданнях України категорії «Б»:

7.1. Лазаренко М. І. Вплив прямих іноземних інвестицій на менш розвинені регіони. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 56–62.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-56-62>

URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_2_0_56_62

7.2. Лазаренко М. І. Вплив ТНК на сільськогосподарський експорт країн, що розвиваються. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 64–70.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-64-70>

URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_64_70

7.3. Лазаренко М. І. Еволюція регуляторного середовища транснаціональних корпорацій у глобальному інвестиційному просторі кінця ХХ – початку ХХІ століття. Економічна теорія. 2025. №3. С. 101–119.

DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2025.03.101>

URL: https://etet.org.ua/?page_id=532&lang=en&aid=735

8. Апробація матеріалів дисертації

Положення та висновки проведеного дослідження доповідались на 3 міжнародних конференціях з публікацією тез доповідей:

8.1. Лазаренко М. І. Роль ТНК в структурі сільськогосподарського експорту країн, що розвиваються. Innovative development of science, technology and education: Міжнар. науково-практ. конф., м. Ванкувер, 29–31 верес. 2024 р. 2024. С. 327–332.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-EDUCATION-29-31.08.24.pdf>

8.2. Лазаренко М. І. У пошуках глобального балансу: ТНК в епоху інвестиційної конкуренції. Ways of Science Development in Modern Crisis Conditions: Міжнар. науково-практ. конф., м. Дніпро, 4–5 черв. 2025 р. 2025. С. 165–166.

URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2025/06/Conference-Proceedings-June-4-5-2025.pdf>

8.3. Лазаренко М. І. Asymmetry of influence and regulatory dilemmas: the role of TNCs in the contemporary global economy. Science and education: synergy of innovation: Міжнар. науково-практ. конф., м. Берлін, 1–3 верес. 2025 р. 2025. С. 187–190.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/SCIENCE-AND-EDUCATION-SYNERGY-OF-INNOVATION-1-3.09.25.pdf>

9. Оцінка структури, мови та стилю дисертації

Дисертація має добре продуману структуру, яка дозволила глибоко і всебічно розкрити заявлену тему.

Зміст дисертації викладено доказово, логічно, грамотно, доступною літературною мовою.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

Дисертація повністю відповідає спеціальності 051 «Економіка», за якою вона подана до захисту, оскільки в ній досліджено механізми державного та ринкового регулювання діяльності транснаціональних корпорацій в аграрному секторі, їх вплив на розвиток національної економіки, конкурентоспроможність аграрного виробництва та забезпечення економічної безпеки держави, що є важливими складовими сучасної економічної політики та предметом дослідження економічної науки.

11. Дотримання академічної доброчесності

Здобувач Лазаренко Максим Ігорович в процесі виконання дослідження дотримувався усіх принципів академічної доброчесності. Дисертація пройшла перевірку в антиплагіатній системі Strikeplagiarism і отримала позитивний висновок щодо правомірності усіх запозичень та їх належного оформлення.

12. Результати обговорення та проведення презентацій. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання удосконалення механізмів державного регулювання діяльності транснаціональних корпорацій в аграрному секторі національної економіки в умовах глобалізаційних трансформацій, що має істотне значення для економічної теорії та практики господарювання в Україні.

Дисертація Лазаренка М. І. відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.02.2022 р. № 44 (з наступними змінами), а її автор – Лазаренко Максим Ігорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з економіки.

Висновок затверджено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління 05 червня 2026 р. (протокол № 14).

Результати відкритого голосування:

«за» – 9 із 9 членів кафедри, присутніх на засіданні;

«проти» – 0;

«утримались» – 0.

Загальна кількість членів кафедри – 9.

Головуючий на розширеному засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління д.е.н., професор, професор ЗВО кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Володимир СОБОЛЄВ

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 09:28:57 08.06.2026

Назва файлу з підписом: Висновок_про_наукову_новизну_Лазаренко_М_І_.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 273.2 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Висновок_про_наукову_новизну_Лазаренко_М_І_.pdf
Розмір файлу без підпису: 291.9 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: СОБОЛЄВ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

П.І.Б.: СОБОЛЄВ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2063713613

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 09:28:57
08.06.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000006EAE7401D3278406

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.04.06 13:00